

ԿԱՅՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏ

ԽՈՐՀԱՐԺԱՆԻ ԱՐԽԱՐԽ ԿԱՐԱՐԱՐՈՒՄ

Լաւ է կոյր աչօք քան կոյր մտօք, կ'ասէ Եղիշէ մեր քաջ պատմագիրը. Եւ կարի քաջ վասն զի մարդկային միտքը երբ քաջ մշակուած լինի, ոչինչ մարմնական թերութիւնք կարող չեն նորա յառաջագիմութեան հսկայաքալ ընթացից խռնողակ լինել՝ թէ բարոյական և թէ նիւթական առարկայից մասին: Ասացի մարմնական թերութիւնք: Այո՛ թէպէտ և մարմինը իւր գեղեցկութիւնը կ'իսնագարէ՝ եթէ անդամներից մէկը պակասի, որը կուղէ. սակայն հինգ զգայութեանց՝ տեսանելիքի, հոտոտելիքի, լսելիքի, ճաշակելիքի և շօշափելիքի պակասութիւնքը՝ ոչ թէ միայն գեղեցկութիւնը, այլ և անհատի հոգեկան զգացումը արտաքին խառնակների գաղափարներից անգամ կ'զրկէ:

Բայց խորին շնորհակալութիւն Արարչին բնութեան, որ թէ բնական կորոյմամտութեամբ և թէ ի հարկէ գործածութեամբ, մէկի պակասութիւնը միւսով կ'լցնէ:

Ինչպէս մեր կոյր վարժապետը, մեր համադիւղացի արդէն ի նոր - Վարաբէլիսայ գաղթեալ Վարապետ Մարտիրոսեան քառասնամեայ մէկը, որ գեռ 6—7 տարեկան տղայ ունի զիտէ ինչ պատճառից կուրացած՝ ամենևին արտաքին գաղափարների անծանօթ, միայն յաւանդութենէ յարակցաց Հայ գրող գաղափարներին տեղեակ, այնուամենայնիւ իւր հոգւոյ վառվռուն եռանդով ի մանկութենէ անտի մտաց նախանձելի անդաստանը անդր քան զՀային մշակել է ինչպէս պիտի պատմեմք իրրեւ ակնատես և անաչառ վկայ:

Սա ի մանկութեան անդ սկսաւ առաքինութեանց գրելի բոլոր տեսակները բովանդակել, խոհեմութիւն, արիւթութիւն, ժուժկալութիւն, առատաձեռնութիւն, բնազգօրէն թուարանութիւն ևն. ևն. յորոց 1—2 սը իրրեւ շօշափելի օրինակ ընդարձակօրէն պատմեմք:

Թէ որ զիւղում Պատարագ չ'մատչուէր, սա ի հասարակել զիշերոյն մենաւոր կոյր ի կուրայն կ'կանխէր յԱղէքսանդրապօլ քաղաք, համարեա

տասն վերստ տեղ, ի տես սրբոյ Պատարագի, և ի լուր քաղցրաշունչ երգոց նորա: Թորէ անտի ունակացուցել է համարեա բոլոր ժամասացութեանց երգեր, և գործ կածէ զոգտրիկ եղանակաւ՝ ուր որ պատահի, նաև տեսնելով որ պղտ ևս չէ կարող իւր անյագ բաղձանքը զսպել, սկսաւ ինքն ինքեան զանազան մրգեղինաց կորիզներից շօշափելի գրեր կաղմել, և իւրաքանչիւրոց վերայ տառերի անուանքը յատկացնել. զորս տրամադրեալ ի վերայ թելից, որքան կարելի է համառօտակի, ըստ պահանջման տեղեւոյն, զարմանալի իմն արագութեամբ ի ձեռն շօշափման ձեռաց կ'կարգայ ինչ որ լինի. կարծես սա այն կոյրն էր, զորմէ հարցրին Քրիստոսի Փրկչին մերոյ՝ թէ՛ «Մ» լիւսա է, սորա՞ թէ հօր և մօր իւրոյ՝ զի կոյր ծնցի, և անդէն պատասխանին. «Մ» զորա վիսա է, և ոչ հօր և մօր իւրոյ, այլ՝ զի յայտնի լիցին գործքն Աստուծոյ ի դմա, վերջապէս շատ մակդիրներ կ'պատկանէր զորան. բայց զույգ ձանձրոյթ բերէ ընթերցողաց. ուստի համառօտեմք բանը նպատակից չ'հեռանալու համար:

Այժմ տեղեկան Վորձակալի առաջարկութեամբ, իւր խրճիթում համադրացեաց քսանի չափ աղքատիկ մանկտիք հաւաքած՝ յաշողակ իմն ձեռով կ'լարժեցնէ անվարձ, որպէս զի՝ վայրենի աղոխաբեր որթերից հասունացած խաղող կ'թել տալ, և մտաւորական կուրութեան դաշտում խարխալող մատաղերամ որերաց համար լուսաւոր վայր պատրաստել, մէկ խօսքով, մարդկութեան մարդիկ տալ:

Գորանով թէև ատելութեան և մախանաց ենթարկուած է խղճալին, բայց ոչ ինչ. յուսով եմք որ նոցա նախանձարեկութեան նէտերը՝ կամ իւրեանց կապարճից մէջ պիտի փախն, և կամ դուրս արձակողները նորա անդամանդեայ համբերութեան գէմ գծել անգամ չ'կարողանան. «Որ հարցի ընդ վէմն այս, փշրեցի, և ոյր վերայ անկցի, հոսեցէ զնա»:

Արդ՝ թէպէտ և սորա գործունէութիւնը Եւրոպական աղգերին բաղդատելով՝ որոց կոյրերն անգամ ուսման յաղթանակն առել են, իրրեւ ոչ ինչ է. սակայն մեր աղգի արդեան վիճակին նկատելով, մանաւանդ զիւղականաց, որք գեռ տղի-

ուութեան օրօրոցում կ'ընդունէր մի յերկնից վեր եկած հրաշք պէտք է ճանաչուի:

Ուստի՝ յուսով եմք, որ Խմբագրութիւնդ չի զլանալ մի զայսպիսի ազգօգուտ իրողութիւն հրատարակել միջոցաւ պատուական Աւարտ ամսագրոյ ի յորդոր թմրկոց, և ուրախութեան առիթ հետաքրքիր ուսումնասիրաց:

Մանուէլ Վահանայ Աստուածաբանաց:

Ի Կ. Պէտերբուրգ 1870 - Ի:

Ի Շէրմէ Գ. Սէլ - Կիւսկայ Բէրլին:

ԴՊՐՈՑ ԹՈՒՄԲՈՒՆ ԳԵՂԱՅ

Խմբագրութեան Աւարտ Ամսագրոյ.

Մեր աւելորդ չհամարեցինք մեր ԹումբուՆ գիւղի ծխական Դպրոցի դուրսիւնն զրաւոր յայտնել մեր սիրելի ազգայնոց Արարատի միջոցաւ: Անցեալ 1868 ամի մեր գիւղի սուրբ Յովհաննէս եկեղեցւոյ սրահի մէջ գտանվում էր երկու հատ եկեղեցւոյ սեպհական անյարմար դուրսեմք սենեակներ, որոնք պատրաստեցան Ուսումնարան գիւղական մանկտեսաց ուսանելու. փոքր միջոցի շարունակութեամբ, աշակերտաց յառաջագիմութիւնն բաւականին օգուտ ցոյց տալով, զգացին Մեծայարգոյ (երբեմն) այցելուք Դպրոցին, շնորհօք և բարեխղճարար ջանքք և անխոնջ աշխատութեամբ Ուսուցչին առանց ոռճկի թէ Հայ և թէ Ռուս լեզուաց: Արդէն իսկ մեծայայտ ենք, որոնք իրենց հաւանութիւնը տեսածին պէս թէ զրաւոր և թէ բանաւոր ճշտութեամբ հաղորդած լինին մեր հասարակաց Ահհապառ Հօրն, որ և նա իր ազգի առաջագիմութիւնը ցանկալով միշտ հոգոյ ուրախութեամբ լսել և տեսնել, մինչ անգամ ժրաջան աշխատողաց չանայելով իր Հայրապետական պարգևի պսակն և օրհնութեան Կոնդակն, անցեալ 1869 ամի համարաւ 97, օրհնեց կոնդակաւ աշխատութիւնն մեր ուսուցչի (Սիմէօն քահանայի Տէր Ստեփաննոսեանց), որը մինչ ցայժմ այն օրից կը գայ շարունակութեան իւր պաշտօնն: Թէպէտ ուսման քաղցր ծաշակն չվայելողաց համար դժուար և անտանկի էր. . . . կարեւորութիւնն հո-

գալու . . . բայց երբ մեր հասարակութիւնն տեսնելով իրենց զաւակաց կրթութիւնը և համեստութիւնը քիչ ինչ բարւոյրուած, զո՞հ սրտով շատ ուրախութիւն զգացին, չանայելով իրենց դրամաւոր նպաստը յօգուտ ի նորոյ շինութիւն դպրոցին. որպիսի դրամն ստանալուց ետքը զրեցաւ ի մոռտ ժապաւինեալ Տումարի շնորհած հոգաբարձուացն ի Հոգեւոր իշխանութենէ: Անցեալ 1869 ամին տեսնելով անյարմար դուրսիւնն շինուածոցն՝ նորուց կառուցաւ երկու յարմարաւոր սենեակներ, որոց թիւութիւնն արդէն տարոյս մէջ աւարտուած տեսանի հանգերձ միջի նստարաններով՝ գրասեղաններով և այլն բոլոր հարկաւորութեամբ վերաբերեալ Դպրոցի: Արդէն իսկ ժողովուած մօտ 35 հատ աշակերտօք առաջնոյն պէս շարունակ ուսանումնն նոյն քահանայի աշխատութեամբ: Այժմ պարտ կ'համարինք մեզ վերայ՝ նուիրատուաց անունը՝ տուրքըն և աշխատողաց բարեհոգութեան շնորհն հաղորդել Ձեզ և բարեմիտ ազգայնոց՝ ի յորդոր և ի խրախուսանս այլոց հանդերձ արարեալ ծախուց ցուցակաւ, յուսալով այսուհետեւ ևս առաւել բարեկարգութեան և յառաջագիմութեան մէջ մտնի մեր փոքրիկ Դպրոցն հասարակաց համակրութեամբ և օգնականութեամբ, որոնց զաւակաց համար է ամենքիս աշխատութիւնը:

Անուան Աստուածաբանաց Կէր Ստեփաննեանց

Ի Կ. Պ. 1870 - Ի:

Ի Գ. ԹումբուՆ:

Յոյն-Նախադասաց ի Նպաստ շինութեան Ժեմիան

Դպրոցին ԹումբուՆ:

Արթուր
Տ. Կոյ.

Հմր

- 1 (Տեսուչ Դպրոցին) Տէր Անտօն Աւագ քահ. Տէր Ստեփաննեանց 30
- 2 (Դպրոցի և եկեղեցւոյ գանձապետ) Անդրէաս Յովսապիեան 14 45 1/2
- 3 (Ուսուցիչ Դպրոցին) Ս. Բ. Տէր Ստեփաննոսեանց 4 50
- 4 Կալուածատէր գիւղ. Հէփտար խանն